

Bob in herfstkleuren

Inside Bob Dylan's Jesus Years. Busy Being Born... Again!

Joe Gilbert. Highway 61 Entertainment.
Documentaire (dvd), 122 minuten

Tell Tale Signs. Rare and Unreleased 1989-2006. The Bootleg Series Vol. 8

Bob Dylan. Sony BMG (2cd)

I'm Not There

Speelfilm Todd Haynes. (dvd) 129 min. A-film

DOOR HERMAN VEENHOF

In 1991 begon platenmaatschappij Columbia met het uitruimen van het Bob Dylan Archief. Deze maand kwam het achtste deel uit, in twee versies. Een dubbele cd met een ongewoon informatief boekwerkje van 64 pagina's, geschreven door Larry 'Ratso' Sloman, die twee mooie boeken over Dylan schreef en als weinigen echt toegang heeft tot de muzikant, en veel foto's; dat is er voor rond de twintig euro.

Een De Luxepakket bevat drie cd's, een onuitgegeven single op vinyl en een hardcover boek van 150 pagina's met mooie en bijzondere singlehoesjes. Daar durft Sony BMG 110 euro voor te vragen, hopelijk gestraft met een kopersboycot van belijdende fans. Feit blijft dat waar andere artiesten bij het archiveren boxen met rommel op de markt gooien, Dylan het vaak presteert de mooiste nummers niet op de plaat te zetten en dan hoor je ze opteens jaren later op een 'Bootleg'-album als dit. De twee cd's bevatten 27 songs die 135 minuten muziek opleveren, gemiddeld precies vijf per nummer. Kort van stof is de 67-jarige niet vaak, gelukkig maar. De rijkdom van deze Dylan in herfstkleuren is immens. Alle nummers komen uit het tijdvak 1989-2006, tussen zijn muzikale 'wederopstanding' op *Oh, Mercy* en de laatste plaat *Modern Times*. Na zijn verloren jaren tachtig, toen hij weinig presteerde en ongeïnspireerd door zijn optredens zwakte, keerde hij zich af van alle moderne techniek en songs (de New Dark Ages, vond hij) en ging stokoude Amerikaanse traditionals opnemen. Die resulteerden in *Good*

As I Been To You en *World Gone Wrong* in 1992/3. Het was de man alleen, met zijn gitaar in zijn garage en de geschiedenis van arm en legenderijk Amerika bij de hand. Vier jaar later bereikte hij donkere, diepe maar zeer door merg en been gaande niveaus op *Time Out Of Mind*, gevolgd door *Love and Theft*, dat uitkwam op 11 september 2001 en de laatste plaat vijf jaar later. Van al die sessies zijn hier – evenwichtig verdeeld – nummers die sowieso anders zijn dan op de plaat, of nooit eerder uitgebracht, nummers voor films en liveopnamen. Van elke categorie een stuk of zes. Dat is geen overbodig materiaal, want Dylan fraseert niet alleen altijd anders, hij stopt ook regelmatig nieuwe coupletten in bestaande songs. Dit dubbelalbum beluisteren is dus college lopen bij de professor in het vak Hoopvol Cynisme.

De filmsongs ('Tell Ol' Bill', 'Huck's Tune', 'Things Have Changed' en 'Cross the Green Mountain') zijn onnavolgbare, zigeunerachtige verhalen met muziek die akoestisch, archaisch en ritmisch is. Nou ja, niet dansbaar maar wel goed voor een wandeling. Het motief 'lopen', in alle vormen tussen amechtig strompelen en fier volharden, domineert veel teksten. 'Dignity' op piano alleen wordt op eens een kort, helder statement, 'Most of the Time' met alleen gitaar en mondharmonica brengt Dylan – teksteel in de herfsttijd der middeleeuwen – terug tot het muzikale basismateriaal van de jaren zestig: de folk song. Er zijn nieuwe nummers als 'Red River Shore', de smartelijkste liefdesballade die ooit een westernfilm verdiende, en 'Marching to the City', een echte gospelblues. Met 'God Knows' en 'Ring Them Bells' zijn alternatieve versies van juist zijn 'religieuze' nummers bij deze set gebracht.

Behalve die rare dure box is er nog een ander punt van kritiek. Het boekje bevat wel een essay en een beredende discografie van de songs, maar geen teksten van de nummers. En bij Dylan is dat een overtreding die strafrechtelijk zou moeten worden vervolgd.

Dylan in zesvoud

Na de imponerende documentaire van Martin Scorsese (*No Direction Home*) die in 2005 uit-

kwam, maakte Todd Haynes een 'biopic', een speelfilm over het leven van eh... niet Bob Dylan. Hij liet zeven figuren facetten van Dylan spelen. Door zeer nauwkeurig biografische elementen te groeperen rond die personages, ontstond een beeld dat tegelijk vreemdend maar ook heel erg Dylan was. Je krijgt het gevoel door te dringen in zijn wereld, niet in de persoon zelf. Dat was ook precies de reden waarom Dylan het project goedkeurde en zelfs stimuleerde. *I'm Not There* duurt twee uur, de verhaallijnen zijn meervoudig, complex, gelaagd en brokkelig, de filmt technieken heel divers (kleur, zwart-wit, snelle opvolging van beelden, tergend langzame shots, heel leuke details en grapjes voor de kenners van alle Dylanchichés). In de bioscoop heb je een groot beeld en laat je het onderuitgezakt over je heen komen. Het leuke van een dvd is dat je hem stil kunt zetten of vertragen, zodat je rustig kunt bekijken welke woordspelingen allemaal op een 'Dylanposter' staan of hoe een scène in elkaar zit. Dat is één. Het tweede extra is het in november 2007 in Gent opgenomen interview met de regisseur en wat onbekende 'trailers', voorfilmpjes, terwijl ook hier de uitgave heel goed is verzorgd. Speciaal voor de Nederlandse markt is het essay in onze eigen taal. Daarin komen de zeven Dylans aan bod, waaronder: een 11-jarig zwart jongetje dat Woody Guthrie symboliseert (de jaren vijftig en zestig), Christian Bale als de 'bekeerde' Jack Rollins en pastor John (de jaren zeventig), Cate Blanchett als de geniale maar overspannen hippie Jude Quinn (de jaren zestig), Richard Gere als Billy the Kid (de oud geworden cowboy de traditionalsmakende Dylan van nu). Het Engels is in het mooie boekje soms wel gemaltraiterd: peace wordt piece. Maar dat is een detail.

Dylan als messiaanse jood

Joel Gilbert (1964) is een Britse academicus en een messiaanse jood die een heel goede Dylan Tribute coverband leidt, maar vooral documentaires maakt. Zijn laatste product, *Farewell Israel*, ging over het in de steek laten van het beloofde land, door de firma Bush die ook te maken had met Iran en de revolu-

Bob Dylan. FOTO ANP

tionaire islam. Van zijn vijf Dylandocumentaires viel in 2006 vooral *Rolling Thunder and The Gospel Years* op, die Dylan portretteerde van 1975 tot 1981. Zijn nieuwste film, *Inside Bob Dylan's Jesus Years: Busy Being Born... Again!*, is een uitgebreide versie van de periode eind 1978 tot eind 1981. Dylan kwam tot geloof, maakte drie voluit christelijke platen en gaf toen de voorkeur aan een aanvankelijk joodse en later traditioneel-Amerikaanse, meer seculiere benadering. Gilbert, die zich een beetje modelleert naar Dylan, is een goed en zakelijk interviewer. Hij laat zien hoe en waartoe Dylan zich bekeerde, maar niet waarom, in gesprekken met Bill Dwyer, de voorganger in de Vineyardgemeente, die vooral nuchter en gericht op Bijbelstudie was, en is.

Eind jaren zeventig viel die beweging op omdat ze zich keerde tegen drie fenomenen die nogal in waren bij evangelische groeperingen: geldklopperij, voorgangerverering en verplichte charismatische elementen. Gilbert praat ook met Al Kasha, een tot christen bekeerde Jood bij wie Dylan Bijbelschool volgde en zijn gospelteksten schreef. Mitch Glaser komt namens Jews for Jesus aan het woord, toetsenman Spooner Oldham en zangeres Regina McReary namens zijn band van toen. De pas overleden producer Jerry Wexler, een atheïstische Jood en Joel Selvin, die in zijn krant *San Francisco Chronicles* de toon aangaf in de golf van cynisme die media en fans van Dylan beving na diens bekering, vormen een tegenwicht.

Pluspunt is dat Gilbert uit de archieven onbekende televisiefragmenten viste, waarin Dylan voor lokale zenders, zoals in Pittsburgh, uitlegt waarom hij alleen nieuw, zelfgeschreven gospelmateriaal zingt en dat hij de rebelle tegen zijn geloof snapt. „Toen Jezus nog niet in mijn hart gekomen was, was ik ook zo.”

Als extra's heeft deze dvd een impressie van de grootschalige, maar depressief afgewerkte tournee van 1978 die na zijn scheiding Dylan tot uitputting en wanhoop dreef en een film over Hurricane, de wegens moord veroordeelde boxer voor wie Dylan het in 1975 opnam, met een gelijknamige song.